

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА (м. Кропивницький)
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ В СЛУПЬСКУ (м. Слупськ, Польща)**

*серце віддаю
дітям*
**Василь 105
Сухомлинський**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ,
присвяченої 105-й річниці
від дня народження В. О. Сухомлинського**

**«ТВОРЧА СПАДЩИНА
В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ»**

27 вересня 2023 року

м. Кропивницький – 2023 рік

інструментом реалізації проєктної діяльності, адже дозволяє учитися на власному досвіді й використовувати досвід інших. Адже В. О. Сухомлинський був переконаний, що творчість починається там, де інтелектуальні й естетичні багатства, здобуті раніше, стають засобом пізнання, освоєння, перетворення світу [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах. Василь Олександрович Сухомлинський. К.: Радянська школа, 1976. Т.2. 670 с.
2. Стрельников В. Ю. Ергономічний підхід до проектування педагогічних процесів у вищій школі. В. Ю. Стрельников //Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії : Матеріали VI Всеукр. наук. практ. конфер. / Редкол. Бошицький Ю. Л., Чернецька О. В., Українець С. Я. Рівне, 2016. 154 с.
3. Лебедик Л. В. Критерії готовності майбутнього викладача до проектування дидактичних систем. Л. В. Лебедик . Зб. наук. пр. ПНПУ імені В. Г. Короленка. Випуск 69. Наукове видання «Педагогічні науки». Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. 69 с.

Небитова І. А.,

доктор філософії, доцент кафедри початкової
і професійної освіти,
координатор з виховної роботи
факультету початкового навчання,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

ГУМАНІСТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

В умовах гуманізації освіти та орієнтації процесу виховання на загальнолюдські цінності особливої актуальності набуває питання ставлення до Людини як найвищої цінності. Цінність Людини, а з професійної точки зору – цінність дитини як об'єкта виховання, стає відправною точкою, яка визначає зміст і характер оціночної діяльності педагога. З цього випливає, що оціночна діяльність педагога здійснюється за умови ціннісного ставлення до дитини як до Людини у процесі її виховання. Це ключовий елемент оціночної діяльності, що визначає характер усієї системи виховання та формування у дітей ціннісного ставлення до світу.

Становлення особистості дитини і власне її життя неможливе без оціночної точності і визначеності, які допомагають осмислювати необхідні для неї цінності. Через оцінку педагог висловлює ціннісне ставлення до

світу, відбиваючи життєво важливі цінності та формує на цій основі ціннісні орієнтації учнів.

Педагог спостерігає, сприймає, ініціює ставлення учня до соціальних цінностей, задаючи йому певний алгоритм, зразок для наслідування, стимулюючи ці відносини та формуючи світогляд. Усе це згодом складається у його життєвий досвід та проєктується на майбутнє. Цінності, виявлені у вигляді оцінки педагога, стають або ж не стають для вихованця життєво значимими.

Сучасна освітня ситуація акцентує увагу на проблемі оціночної діяльності педагога, адже вона спрямована на особистість вихованця і є педагогічною оцінкою. Оціночна діяльність розглядається як професійна діяльність педагога, що спрямована на оцінювання школяра. В. Сухомлинський зазначав: «У середовищі педагогів можна нерідко почути розмови про заохочення та покарання. А тим часом найголовніше заохочення та найсильніше (але не завжди дієве) покарання у педагогічній праці – це оцінка» [6]. Тим самим В. Сухомлинський підкреслює, що оцінці належить найважливіша місія – творення в дитині Людини. У його розумінні, оціночна діяльність відрізняється від інших видів діяльності та має духовний характер, адже у ній відображається її сутність та спрямованість на загальнолюдські цінності.

Розглянемо більш детально погляди В. Сухомлинського на оцінку, оскільки це має велике значення для сучасної освітньої практики. По-перше, він вважає, що право користуватися «гострим інструментом» оцінки має лише педагог, який любить дітей. «Вчитель має бути для дитини такою ж дорогою та коханою людиною, як мати. Одна з найцінніших і найнеобхідніших його якостей – людяність, у якій поєднується серцева доброта з мудрою строгістю батька. Якщо вчитель поєднає у собі і любов до справи, і любов до учня – він досконалий вчитель. Тільки такий вчитель може користуватися оцінкою як інструментом заохочення та покарання», – вважає Сухомлинський [2].

По-друге, розглядаючи оцінку як метод виховання (заохочення та покарання) В. Сухомлинський на противагу авторитарному, що пригнічує особистість вихованню, як теоретично, так і в практичній діяльності доводить можливість виховання дітей без покарань. «Нормальне виховання має знати покарання» – пише В. Сухомлинський. Цим висловлюванням не стільки заперечується покарання, як прийом оцінного впливу, скільки підкреслюється, що школа і приниження дитини несумісні. Виступаючи проти «опонентів», які звинувачували його у «проповіді абстрактного гуманізму», В. Сухомлинський писав: «Мене дивує погляд мого опонента на покарання як необхідну, неминучу річ у системі виховної роботи... Дітей можна виховувати лише добром, лише ласкою, без покарань... І якщо в

масовому масштабі, у всіх школах це поки що неможливо, то не тому, що виховання без покарань неможливе, а тому, що багато вчителів не вміють виховувати без покарань» [7].

По-третє, під оцінкою він має на увазі відмітку як різновид педагогічної оцінки, що виконує «невинну роль простого відбивача та фіксатора результату оцінки і на практиці стає для дитини джерелом радості чи горя» [5]. В. Сухомлинським виступає противником оціночної системи в школі, вважаючи її пережитком авторитарно-імперативної педагогіки: говорячи про відмітку, як різновид педагогічної оцінки, він вважав її інструментом покарання, яка боляче ранить, ображає та принижує гідність дитини. «Не можна допускати, – пише В. Сухомлинський, щоб на початку шляху через вчителя дитина втратила віру в себе» [4].

По-четверте, призначення педагогічної оцінки В. Сухомлинський вбачав у піднесенні людської гідності дитини. Піднесення людини у В. Сухомлинського було не тільки метою, а й засобом, і формою існування. Педагогічна оцінка має пробуджувати у дитині бажання бути кращою, тому «вона повинна допомогти дитині побачити кращі її якості», якою вона може бути, треба припускати в ній гідність і шляхетність. В. Сухомлинський вважає, що оцінка не повинна бути спрямована на викорення недоліків: «Треба, перш за все, зміцнювати те добре, що неодмінно є в кожній дитині (і це потрібно бачити!), і тоді недоліки зникнуть як би самі по собі» [1].

Сьогодні як ніколи сучасна педагогічна практика ставить у центр уваги проблему оціночної діяльності педагога. На рівні колишніх уявлень про педагогічну оцінку як засіб контролю знань та регулювання поведінки вихованців вона вичерпала себе. Професійна невідповідність педагога до соціально-психологічного, аксіологічного та етичного повороту життєвих подій, відставання професійної оснащеності педагога від вимог складного часу та нового гуманістичного виховання вимагає зовсім іншого погляду на проблему оціночної діяльності.

Педагог не готовий до нового рівня оцінювання дитини, і це призводить до того, що педагогічна оцінка з основного виховного інструменту перетворюється на антивиховний: оцінка стає причиною численних конфліктів і врешті-решт провокує відчуження між педагогом та дітьми, перешкоджаючи формуванню ціннісних орієнтацій учнів. Оцінку вчителя вихованець сприймає як зазіхання на свої права, втручання у світ своїх інтересів і переходить до захисту і протидії. Виховний процес ускладнюється внаслідок того, що педагог, цікавлячись лише предметним результатом навчальної діяльності, не сприймає дитину як цінність та носія внутрішнього світу [3].

Отже, В. Сухомлинський стверджував, що у педагогічній оцінці міститься велика гуманна місія. Вона спрямована на розвиток, становлення

особистості, піднесення людської гідності дитини, а значить виступає основним чинником розвитку та творення Людини. Така постановка питання кардинально змінює позицію педагога щодо оцінювання школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бех І. Сухомлинський В.О. і проблема виховання в дитини почуття цінності іншої людини. *Наука і освіта*. 2001. № 5. С. 10–14.
2. Ісаченко В., Цокур Р. Використання ідей гуманістичної педагогіки В.О.Сухомлинського у практиці підготовки майбутніх педагогів. *Наука і освіта*. 2001. № 5. С. 30–33.
3. Сухомлинський В. Думки про шкільне виховання. Вибрані твори : у 5 т. : Т. 5. К. : Рад. шк., 1976–1977. С. 378–392.
4. Сухомлинський В. Людина неповторна. Вибр. тв.: у 5 т. К. : Рад. шк., 1977. Т. 5. С. 80–96.
5. Сухомлинський В. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибр. тв. : у 5-ти т. К. : Рад. шк., 1976. Т. 1. С. 55–206.
6. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям. Вибр. твори: В 5-ти т. Т. 3. К. : Рад. школа, 1977. – С. 7–279.
7. Сухомлинський В. Сто порад учителеві. Вибр. твори: В 5-ти т. Т. 2. К. : Рад. школа, 1976. С. 419–654.

Резнік Т. П.,
аспірантка кафедри української мови,
Київський університет імені Бориса Грінченка

ВИКОРИСТАННЯ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕКСТІВ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 10-11 КЛАСУ ЛІЦЕЮ

Прикметною ознакою функціонування сучасного суспільства й усіх галузей його життєдіяльності є прагнення до оновлення традиційних прийомів і технік, впровадження прогресивних технологій, запозичення успішного новаторського досвіду зарубіжних колег та пошуки ефективних шляхів організації діяльності, яка відповідала б вимогам часу і забезпечувала якісні результати.

Не оминули ці тенденції й сферу української освіти, яка позначена інформатизацією, глобалізацією та диджиталізацією, які є важливими критеріями розвитку суспільства загалом і кожної особистості зокрема. Реформування нашої системи освіти спрямоване на забезпечення рівних умов для навчання в сучасному освітньому середовищі, яке повинне відповідати високим світовим стандартам. Для досягнення мети було запроваджено низку амбітних реформ та ініціатив, які свідчать про актуальність та затребуваність нововведень. Однак ключові тези реформи залишаються вже давно відомими: гуманізм, розвиток гармонійної

Кулікова С. В. ЗНАЧЕННЯ ДИТЯЧИХ ІГОР У НЕОГУМАНІСТИЧНІЙ ПЕДАГОГІЦІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО	87
Легка О. В. РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ-ФІЛОЛОГІВ	91
Масюк О. М., Титаренко Л. І. ПРО ФОРМУВАННЯ ОЦІНЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО	93
Мойсієнко І. М. ПОГЛЯДИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО НА ПРОФЕСІОНАЛІЗМ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	96
Нагорна К. В. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО	100
Небитова І. А. ГУМАНІСТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО	102
Резнік Т. П. ВИКОРИСТАННЯ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕКСТІВ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 10-11 КЛАСУ ЛІЦЕЮ	105
Садовий М. І., Трифонова О. М. РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАД СЕРЕДОВИЩНОГО ПІДХОДУ В. СУХОМЛИНСЬКОГО В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	107
Ткачук Л. В. ФЕНОМЕН УСПІХУ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО	111
Шпак В. П. ДИДАКТИЧНІ ІДЕЇ АВТОРСЬКОЇ ШКОЛИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ...	114

Секція 3

Ідеї педагогіки партнерства у спадщині

В. О. Сухомлинського в діалозі із сучасними освітніми реаліями

Башкір О. І. РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ СПІВРОБІТНИЦТВА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО В УМОВАХ РЕАЛЬНОГО ЧАСУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	119
Горохова Т. О. ОРГАНІЗАЦІЯ ГРУПОВОЇ ФОРМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ НА ЗАНЯТТЯХ МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО	121
Клочек Л. В. ПРОБЛЕМА СПРАВЕДЛИВОСТІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО	124